

OSVRTI

BUGARSKO-HRVATSKI RJEČNIK

Българско-хърватски речник, Национална zajednica Bugara u Republici Hrvatskoj, Zagreb: Alfa d.d. – 2024., 644 str.)

Zagrebu je krajem 2024. u organizaciji nakladničkoga poduzeća Alfa d. d. i Nacionalne zajednice Bugara u Republici Hrvatskoj objavljen Bugarsko-hrvatski rječnik dr. sc. Milana Nosića. Recenzenti su navedenoga rječnika: Artur R. Bagdasarov (Moskva), Ivan G. Iliev (Plovdiv) i Anja Hoyt-Nikolić (Zagreb), urednik je izdanja Ivo Pranjković (Zagreb).

Rječnik obasiže 644 stranice, formata je 24 x 17 cm, ima tvrde plastificirane korice, 397.707 riječi, 1.950.678 grafičkih znakova bez razmaka i 2.347.493 grafička znaka s prazninama (bjelinama) među riječima.

Leksikografija je znanost koja izučava pitanja sastavljanja rječnika. Danas stručnjaci razlikuju teorijsku i praktičnu leksikografiju. Praktična leksikografija uključuje u se promatranje, odabir, usporedbu i opis leksičkih jedinica jednoga ili nekoliko jezika. Teorijska leksikografija izučava osnovna načela i pravila ustrojavanja rječnika. Izrada leksikografskih djela obično je dugotrajan i mukotrpan proces u kojem sudjeluje veći broj strukovnjaka (stručnjaka) leksikografa. Iz opće leksikografije izdvaja se prijevodna leksikografija koja uključuje dvojezične i višejezične rječnike. Dvojezični rječnik (ili prijevodni rječnik) rječnik je koji ima popis riječi ili drugih jezičnih jedinica jednoga jezika i njihov prijevod na drugi jezik ili jezike. Dvojezični rječnik rabi dva jezika – jedan je objekt, a drugi sredstvo opisa, njegov subjekt ili „izlazni materinski i ulazni strani jezik“. Postoje znanstveno-tehnički prijevod-

ni rječnici (strukovni, specijalni, tematski itd.) i opći ili općeleksički rječnici. Leksikografi razlikuju mikroustroj i makroustroj prijevodnoga rječnika. Mikroustroj rječnika ustroj je rječničkoga članka, a makroustroj – međusobni razmještaj osnovnih dijelova rječnika: odsječak koji prethodi tekstovima (npr.: proslov, rječnički ustroj, znakovlje, popis kratica i oznaka), rječnik (korpus) i odsječak završnih tekstova (npr., popis zemljopisnih imena i kratica, literatura). Dvojezični rječnici ne samo da pomažu u izučavanju stranoga jezika i prijevoda tekstova nego su i važan izvor izvanjezičnih podataka o osobitostima zemlje, naroda, kulture, a strukovni prijevodni rječnici izvor su podataka o konkretnom području znanstvenoga znanja.

Bugarsko-hrvatski opći dvojezični rječnik Milana Nosića obuhvaća 30.800 rječničkih natuknica iz suvremenoga bugarskoga jezika. Osim općejezičnoga rječničkoga blaga dvojezičnik donosi i stilski obilježene riječi, kolokvijalizme, dijalektizme, zastarjelice, crkvene, pučke i vulgarne izraze, pojedine nazive različitih znanstvenih područja. Dvojezičnik se sastoji od Uvoda, Ustroja rječnika (str. V.), Hrvatskih kratica (str. VI. – VII.), Rječnika (A – Я) (str. 1. – 601.), Rječnika bugarsko-hrvatskih zemljopisnih imena (str. 602. – 607.), Rječnika bugarsko-hrvatskih frazema (str. 608. – 621.), Rječnika bugarskih kratica (str. 622. – 626.), Kratke gramatika bugarskoga jezika (str. 627. – 640.), Izvora i literature (str. 641. – 642.).

Na naslovnoj je stranici dvojezičnika obavijest o naslovu rječnika, njegovu sastavljaču, uredniku, ocjenjivačima, izdavaču, godini i mjestu izdanja.

Ustroj rječničkoga članka čini nekoliko osnovnih odsječaka, natuknički, gramatički i istovrijedni. U lijevom se stupcu nalazi: bugarska natuknica, oznaka vrste riječi te

rod uz imenicu (m., ž., s.), a uz glagol njegova oznaka svršenosti ili nesvršenosti. Prijevodni Bugarsko-hrvatski rječnik također ima stilske odrednice i osobito naglašava primjere kada je prijevodna istovrijednica netočna u stilskom odnosu. Prijevod je riječi uvijek poteškoća jer se opseg značenja riječi u bugarskom i hrvatskom jeziku ponekad ili često ne podudara, preneseno se značenje u dvama jezicima razvija na svoj način. Brojevi, prijedlozi, prilozi, riječice, usklići, veznici i zamjenice označene su odgovarajućim kraticama. Bugarske su natuknice otisnute masnim slovima i navedene su azbučnim redom. Naglašeni vokal u bugarskoj natuknici označen je kosom crticom iznad slogotvornoga otvornika radi bolje uočljivosti naglašenoga sloga. Važna je razlika od hrvatskoga, pa i većine slavenskih jezika, odsutnost infinitiva u bugarskom jeziku. Rječnički oblik glagola u dvojezičniku predstavljen je u 1. osobi prezenta: *напиша* gl., svr. – 1. napisati; 2. nacrtati. Taj prezentski oblik ekvivalent je infinitivu u drugim slavenskim jezicima. Umjesto infinitiva u bugarskom jeziku često se rabi sveza da + prezent: *искам да напиша писмо* – hoću napisati pismo. Istopisnice se daju kao posebne natuknice i obilježavaju se arapskim brojevima, npr.:

„**газ**¹ im., m.; mn. *газове* – plin ♦ *задушлив* г. – zagušljiv plin; *отровен* г. – otrovan plin; **съзлив** г. – suzavac

газ² im., ž. – petrolej, petrulje

газ³ im., m. – gaza “(str. 85).

U desnom se stupcu nalaze hrvatska prijevodna istovrijednica ili istovrijednice, primjeri i njihov prijevod. Uz pojedina značenja bugarskih riječi daje se hrvatski prijevod nekoliko istoznačnica ili blisko značnica. Kad bugarska riječ ima nekoliko različitih značenja, svako se to značenje odvojeno prevodi iza arapskih brojeva (1., 2., 3. itd.). Za bolje poimanje i razumijevanje navedeno je dosta ilustrativnih primjera s prijevodom na

hrvatski jezik. Navodim odlomak iz Bugarsko-hrvatskoga rječnika:

„**оценител** im., m. – ocjenjivač

оценителен prid., m. – ocjenjivački ♦ *о. протокол* – 1. ocjenjivački list (formular); 2. zapisnik o ocjenjivanju; - *лна комисија* – ocjenjivačka komisija

оценка im., ž. – 1. ocjena; 2. procjena; 3. predracun; 4. mišljenje ♦ *отлична о.* – odlična (izvrсна) ocjena; voj. *о. на обстановката* – procjena situacije

оценя gl., svr. – 1. ocijeniti; 2. procijeniti; 3. napisati ocjenu

оценявам gl., nesvr. – 1. ocjenjivati; 2. procjenjivati; 3. pisati ocjenu (str. 382.).

раз pril. – 1. jednom; 2. odjednom ♦ *раз-два* – jedan-dva (str. 469.)

хърватин im., m. – Hrvat

хърватка im., ž. – Hrvatica

хърватски prid., m. – hrvatski ♦ <...> х. език – hrvatski jezik“ (str. 577.)

Pri sastavljanju dvojezičnika autor je iskoristio različite jednojezične, dvojezične i višejezične rječnike i priručnike. U dvojezičnik su kao dodatak unesena dvojezična zemljopisna imena, kratki bugarsko-hrvatski frazeološki rječnik, rječnik bugarskih kratica te kratka gramatika bugarskoga jezika. Valjan raspored rječničke građe i obradba natuknica te primjereno pismo omogućuje brzo i lako snalaženje. Bugarsko-hrvatski rječnik Milana Nosića popunjava dvojezičnu leksikografsku prazninu, zadovoljava kako potrebe akademske zajednice, tako i onih koji uče bugarski i hrvatski jezik. On je istodobno tumač spajanja i razlikovanja dviju sociokulturnih jezičnih zajednica. Vrijedan je priručnik studentima, prevoditeljima i poslovnim ljudima, svima zainteresiranim za kontrastivno i usporedno proučavanje hrvatske i bugarske etnolingvokulture.

Artur Bagdasarov

a_bagdasarov@mail.ru

<https://doi.org/10.22210/jezik.2026.73.06>